

Miasto idealne, renesansowe

Miasto twierdza

- Fortyfikacje miejskie rozbudowywano od ostatnich lat XV w. Stosowano poza murami miejskimi nasypy ziemne flankowane bastionami artyleryjskimi.
- Budowa Zamościa otworzyła okres miejskich fortyfikacji bastionowych. Wówczas to również uzyskały fortyfikacje: Wrocław, Gdańsk, Toruń i Elbląg, które razem z Zamościem stały się najpotężniejszymi twierdzami w Rzeczypospolitej.

Perspektywiczny plan Torunia wg. M. Meriana, 1641 r. www.turystyka.torun.pl

Fortyfikacje typu staroholenderskiego z bastionami: 1 - Nowy (Menniczny), 2 - Kawaler (św. Jakuba), 3 - św. Katarzyny, 4 - Odcinkowy (Prosty, Kawaler II), 5 - św. Wawrzyńca, 6 - Chełmiński (Kawaler III), 7 - Nowy, 8 - Starotoruński (Kawaler Mniejszy)

Okres demokracji szlacheckiej to czas zastoju polskich miast

- 1496 – zakaz dzierżawienia dóbr ziemskich (z wyjątkiem mieszkańców miast: Krakowa, Poznania, Lwowa, Warszawy, Lublina, Wilna, Gdańska, Elbląga i Torunia)
- 1538 – próby zniesienia cechów, rozwój folwarków
- 1538 i 1552 – taksy wojewodzińskie wyznaczające ceny maksymalne
- 1563, 1565 – ograniczenie prawa składu, zakaz wywozu towarów polskich i przywożenia obcych przez kupców polskich, odebrano miastom prawo spławu wiślanego

Antymieszczańskie dążenia szlachty dyskryminowały pracę produkcyjną i miasta, które są „gniazdem niecnoty i kłamstw”.

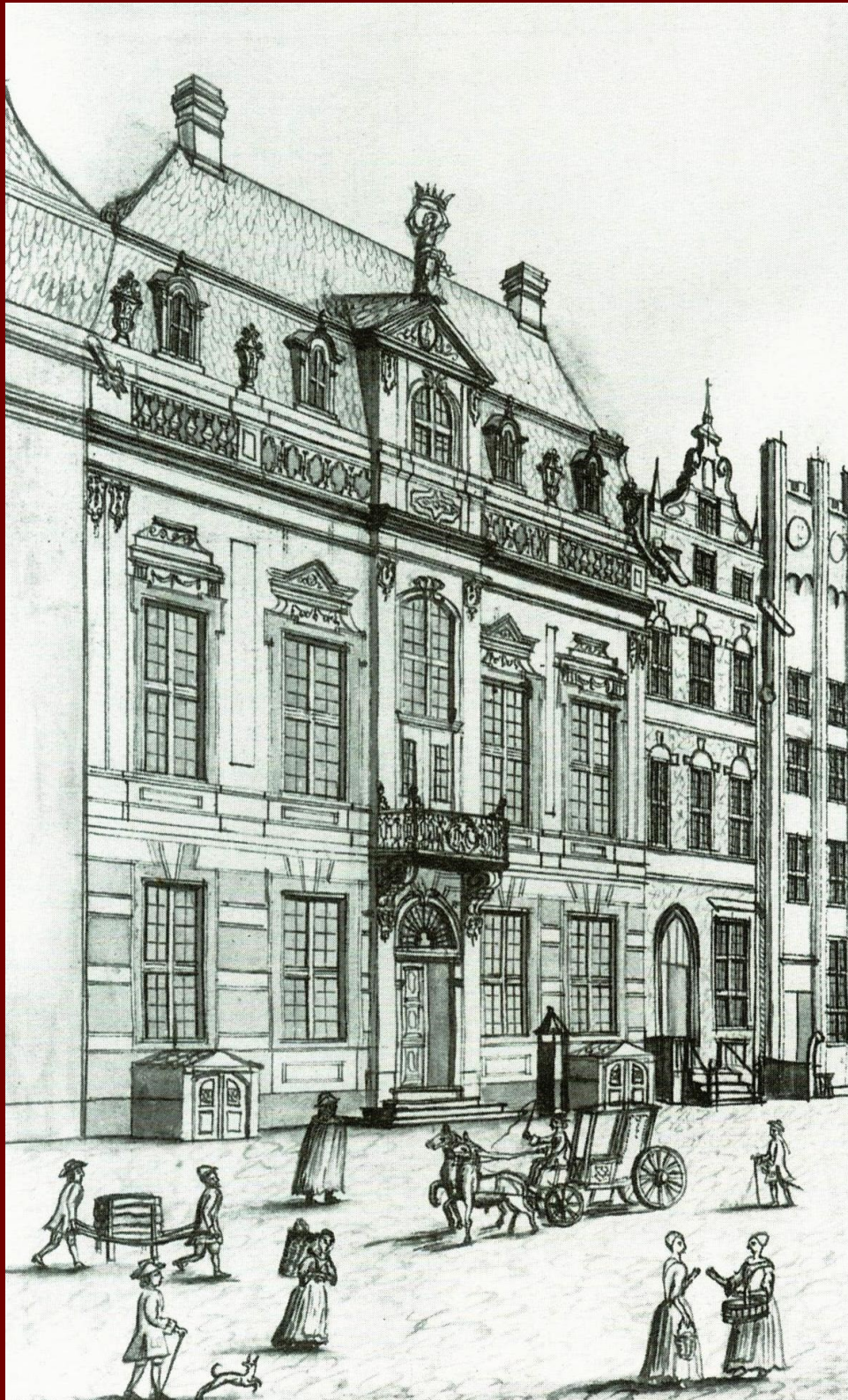
Magnaci dbali o interesy swoich miast prywatnych, miast-rezydencji.

Dalszy upadek miast w pocz. XVIII w. (vs Gdańsk, Toruń)

- Upadkowi gospodarczemu towarzyszyło obniżenie poziomu kulturalnego mieszczaństwa, co było też przejawem ogólnego upadku kulturalnego i gospodarczego Rzeczypospolitej.
- Wyjątkiem były tu Wielkie Miasta Pruskie, które zdecydowanie odcinały się od pozostałych miast, jakkolwiek i one dalekie były od swej dawnej świetności.

„Podczas gdy miasta większe w Prusiech polskich Toruń i Gdańsk zażywały w dawnej Polsce pełnię swobód, wolności i przywilejów, stanowiąc niejako "małe rzeczypospolite" w wielkiej Rzeczypospolitej, to natomiast los innych miast polskich był więcej niż opłakany. Pozbawione praw i swobód, zdane na łaskę szlachty i trybunałów upadały coraz to bardziej, wyludniały się i zażydzały”

- Stanisław Wałęga, 1935.

pionierski w skali Rzeczypospolitej rozwój w Toruniu idei wczesnooświeceniowych

wydanie przez Radę toruńską w 1722 r. „Reassumcyi Ordinacyi Szlachetnego Magistratu Miasta Thorunia o szatach, ślubach, weselach, chrzcinach y Pogrzebach” (która nawiązywała do regulacji wcześniejszej, z 1623 r.)

budowę przez bogaty patrycjat nowego rodzaju rezydencji - okazałych i reprezentacyjnych rokokowych pałaców miejskich, podczas, gdy w wielu innych miastach polskich zabudowa dosłownie rozpadała się,

apogeum rozwoju słynnej intarsji toruńskiej, zyskującej rozgłos i popyt wśród szlachty całej Rzeczypospolitej

torunianie nadal licznie wyjeżdżają na studia uniwersyteckie, odbywają podróże naukowe po Europie, po powrocie do Torunia wchodząc w skład elity określanej jako gelehrte lub literati - "uczonych",

nadal bogaty patrycjat toruński do swych podmiejskich wykwinnych rezydencji i ogrodów sprowadza holenderskie tulipany, róże i inne kwiaty

pochwalne opisy Torunia, np. oświeceniowego pedagoga i publicysty niemieckiego Johanna Ericha Biestera (1749-1816)

W okresie upadku Rzeczypospolitej

- Rządy króla Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764-1795)
- Reformy Czartoryskich
- Komisje Dobrego Porządku
- Ustawa o miastach 1791 <> 1793

Epoka industrialna

Przełom w rozwoju miast

DZIENNIK

BZĄDOWYCH

Departamentu

DONIESIENIE

PRYWATNYCH

Bydgoskiego.

za pozwoleniem Rządu.

Nro. 24.

5go Lipca Roku 1809.

w Drukarni Bydgoskiej. Kosztuie na rok 16 Złot. polsk.

Z Warszawy 14. Kwietnia.

W tych dniach wyszedł z druku Nr. 10 *Dziennika Praw*, zawierający prawa uchwalone na ostatnim Seymie. Z tych umieszczamy dziś nayważniejsze.

Wypis z Protokołu Sekretariatu Stanu.

FREDERYK AUGUST,

z Bożej Łaski Krol Saski, Xiążę Warszawski etc. etc.

Wszem w obec i każdemu komu o tem wiedzieć należy, a mianowicie Obywatelom Xięstwa Naszego Warszawskiego wiadomo czynimy, iż Izba Poselska stosownie do przedstawionego Jey w Imieniu Naszem projektu i po wysłuchaniu Mowców Rady Stanu i Kommissyi, uchwaliła co następuje:

Przeciwwaga dla
Gdańska i Torunia

Rozwój funkcji
administracyjnej (Okręg
Nadnotecki, Departament)

Wspieranie rozwoju
gospodarczego miasta

Budowa Kanału
Bydgoskiego

> połowa XIX w.

Idee naprawy miast

1882 r. - miasto linearne

1898 r. - miasto-ogród

1920 r. - jednostka sąsiedzka

1933 r. - Karta Ateńska – miasto
modernistyczne / miasto
współczesne: miasto dla
samochodów

Miasto modernistyczne

Karta Ateńska, 1933 r.

Idee naprawy miast. cd.

- Postmodernizm
- Nowy Urbanizm
- Nowa Karta Ateńska, 2003

Karta ta promuje wizję „miasta spójnego” z zachowaniem ciągłości historycznej i tradycji, miasta zapewniającego spójność środowiska, a najistotniejsze działania urbanistów mają chronić i wzbogacać ulice, place i bulwary, prowadzić do rehabilitacji zdegradowanych terenów tkanki miasta, tworzyć pozytywny unikalny krajobraz miejski, chronić wszystkie znaczące elementy przyrody i dziedzictwa kulturowego),

Nowy Urbanizm

- zadbane i przyjazne przestrzenie publiczne
- kwartałowa zabudowa z zachowaniem pierzei
- porządkowanie krajobrazu – dogęszczanie zabudowy, chowanie parkingów pod ziemię lub na tyły budynków, ograniczanie chaosu wizualnego
- marginalizacja komunikacji samochodowej, wprowadzanie stref uspokojonego ruchu
- rozwinięta infrastruktura dla pieszych, rowerzystów, komunikacji zbiorowej
- wzrost bezpieczeństwa drogowego przez intuicyjne rozwiązania np. zmniejszenie liczby znaków drogowych i świateł, wprowadzenie skrzyżowań równorzędnych
- przemieszanie funkcji jako podstawa do stworzenia tętniącej życiem przestrzeni
- walka z tzw. urban sprawl czyli rozlewaniem się miasta
- duża ilość zieleni – parki, skwery, nasadzenia przyuliczne
- zrównoważony rozwój – korzystanie z rozwiązań ekologicznych

BYŁO

← 71 Szosa Chełmińska
Toruń, Kujawsko-Pomorskie
Google Street View
maj 2012 Zobacz najnowsze zdjęcia

JEST

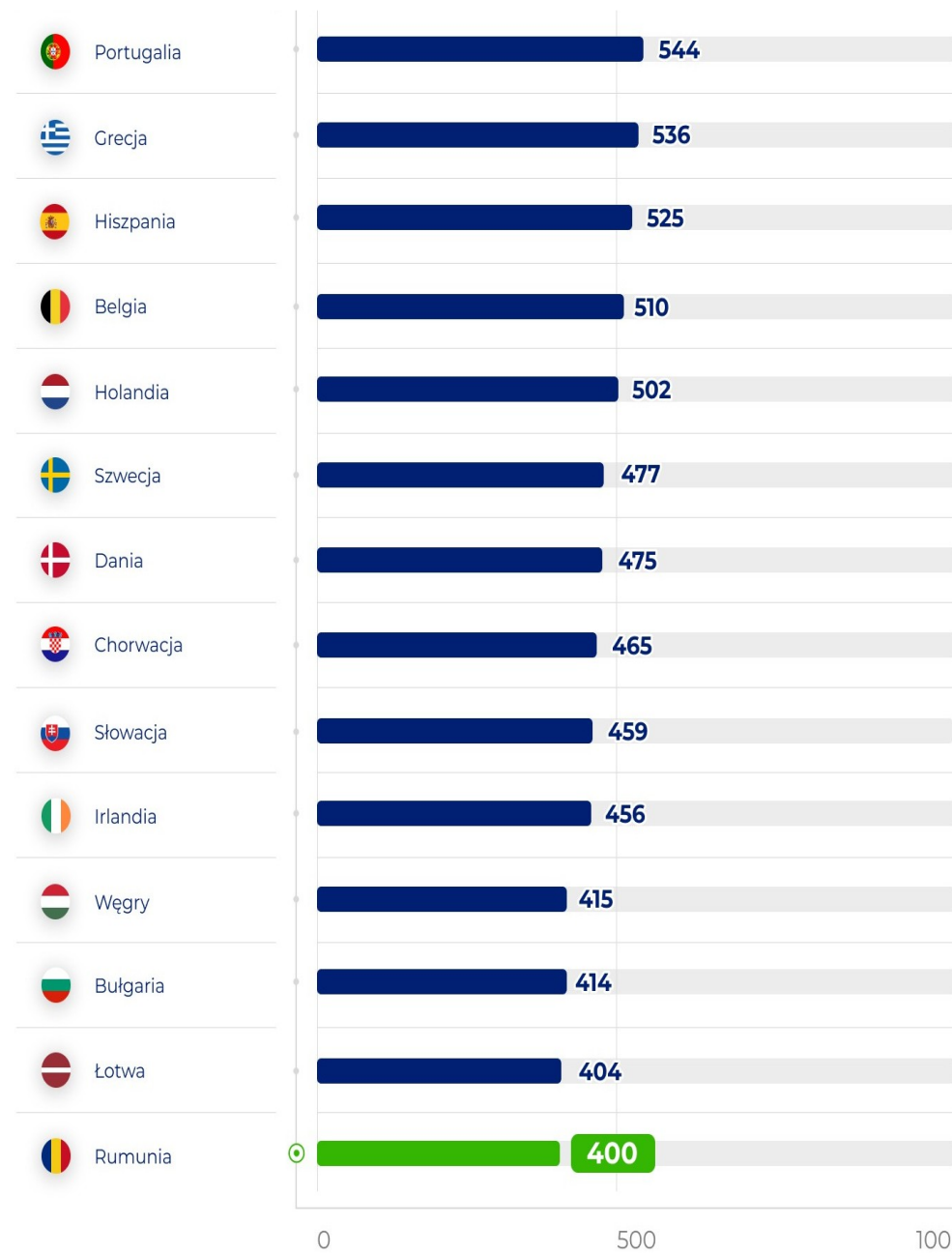
← 71 Szosa Chełmińska
Toruń, Kujawsko-Pomorskie
Google Street View
kwi 2021 Zobacz najnowsze zdjęcia

- Twierdzenie Lewisa-Mogridge'a (1977, 1990):
Im więcej dróg tym większe korki
- Paradoks Braessa (1968): Przepustowość dróg spada
wraz z ich poszerzaniem

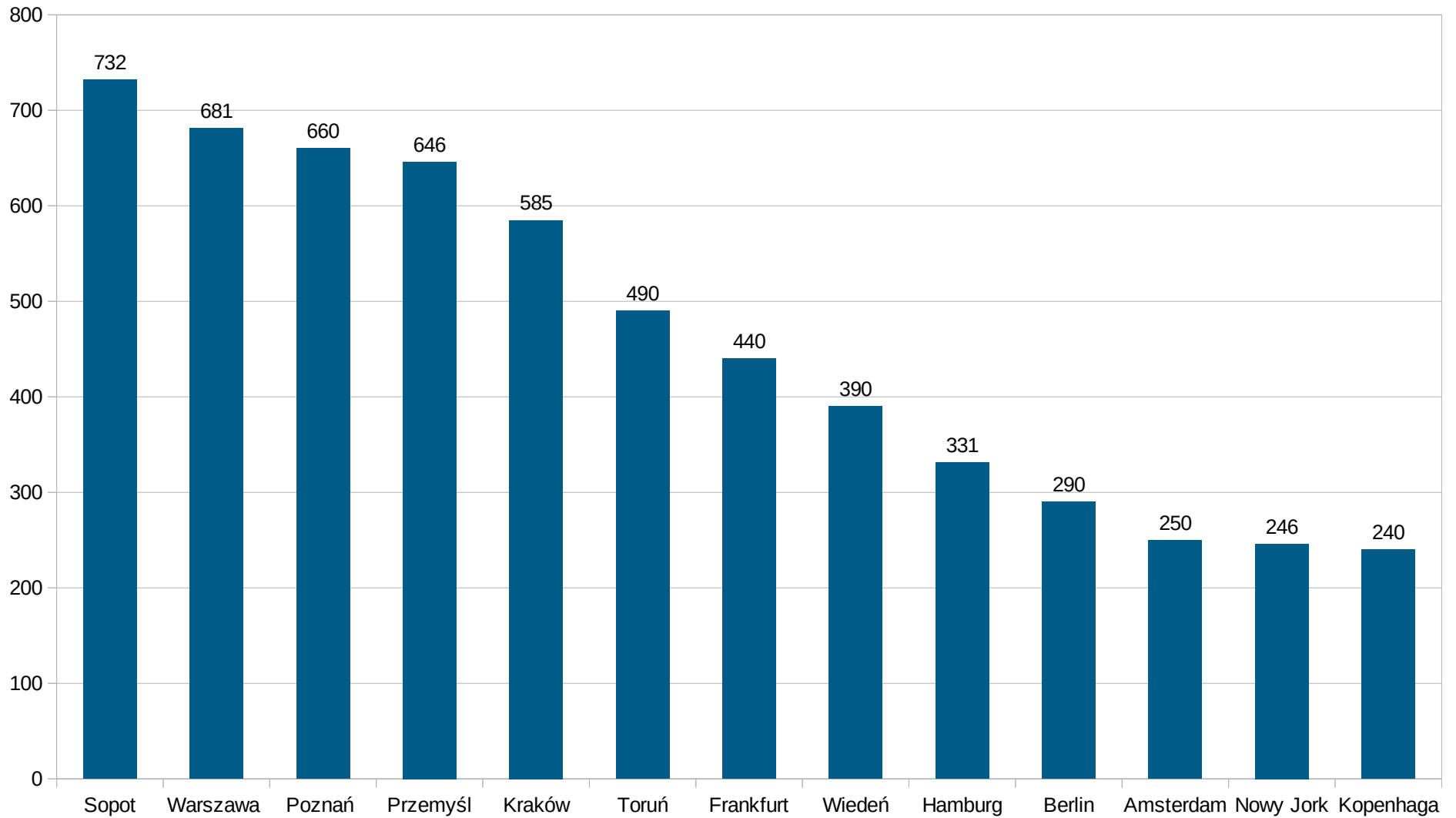

Średnia liczba samochodów na 1000 mieszkańców w UE

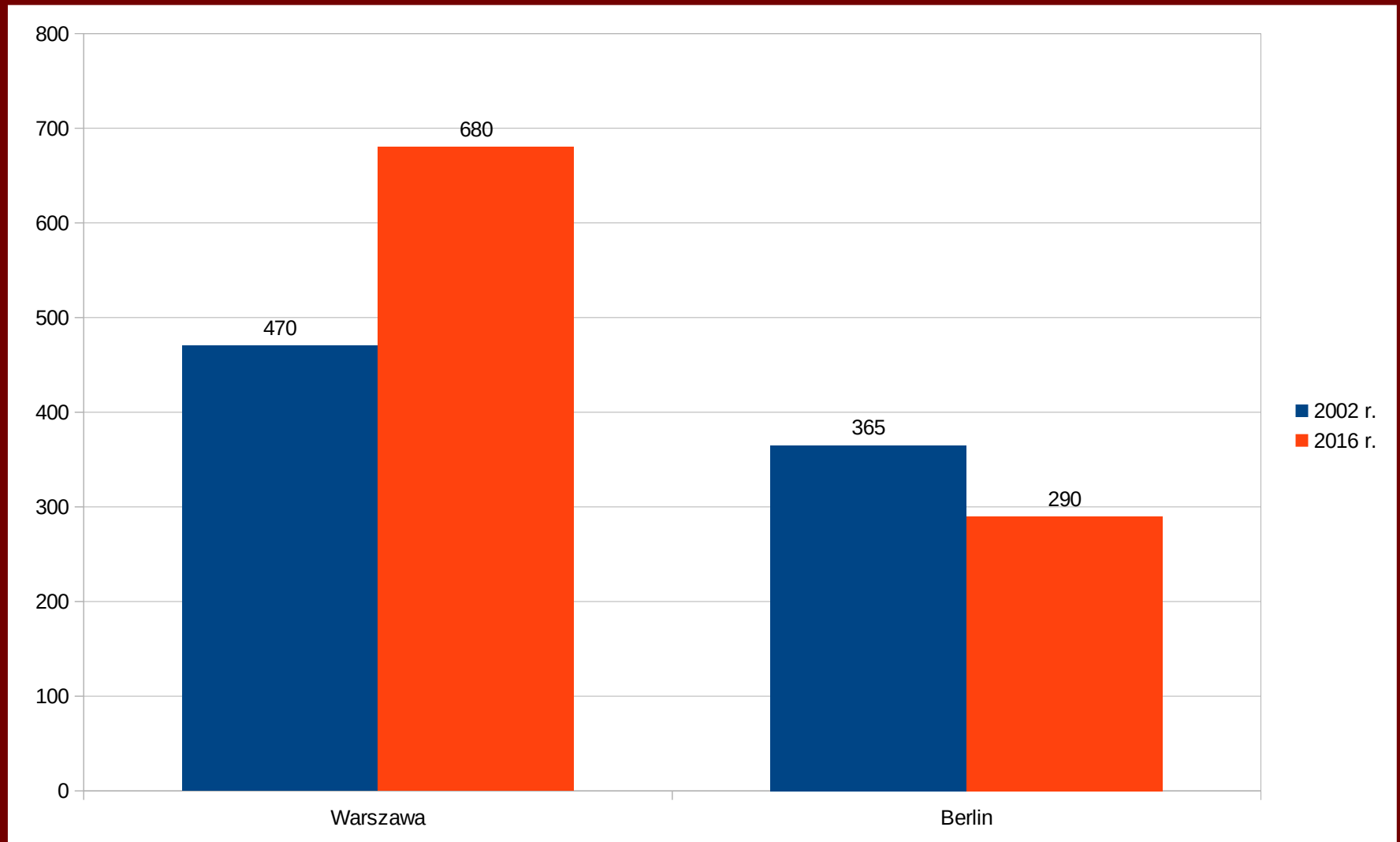

Źródło: Eurostat (dane z 2021 r.)

Liczba samochodów osobowych na 1000 mieszkańców

W miastach zachodniej Europy liczba samochodów osobowych spada.
W Polsce trend jest odwrotny.

Jak miasta zachodnioeuropejskie stają się piesze

- Zamykanie ulic dla ruchu samochodowego
- wysokie opłaty parkingowe
- objęcie strefą parkingową całego miasta
- likwidowanie miejsc postojowych
- zamienianie ulic dwupasmowych na jednopasmowe
- zwężanie pasów ruchu ogólnego
- ograniczenia prędkości na ulicach głównych do 40 km/h, a na pozostałych do 30 km/h,
- zamykanie ulic dla ruchu prywatnych aut osobowych itp.
- polepszanie transportu zbiorowego poprzez zagęszczanie sieci połączeń,
- zwiększanie intensywności kursów i wyznaczanie buspasów w celu skrócenia czasu przejazdów między przystankami,
- poprawianie jakości infrastruktury dla pieszych poprzez budowanie nawierzchni z szerokich płyt chodnikowych, stawianie ławek, budowanie przejść dla pieszych w poziomie chodnika

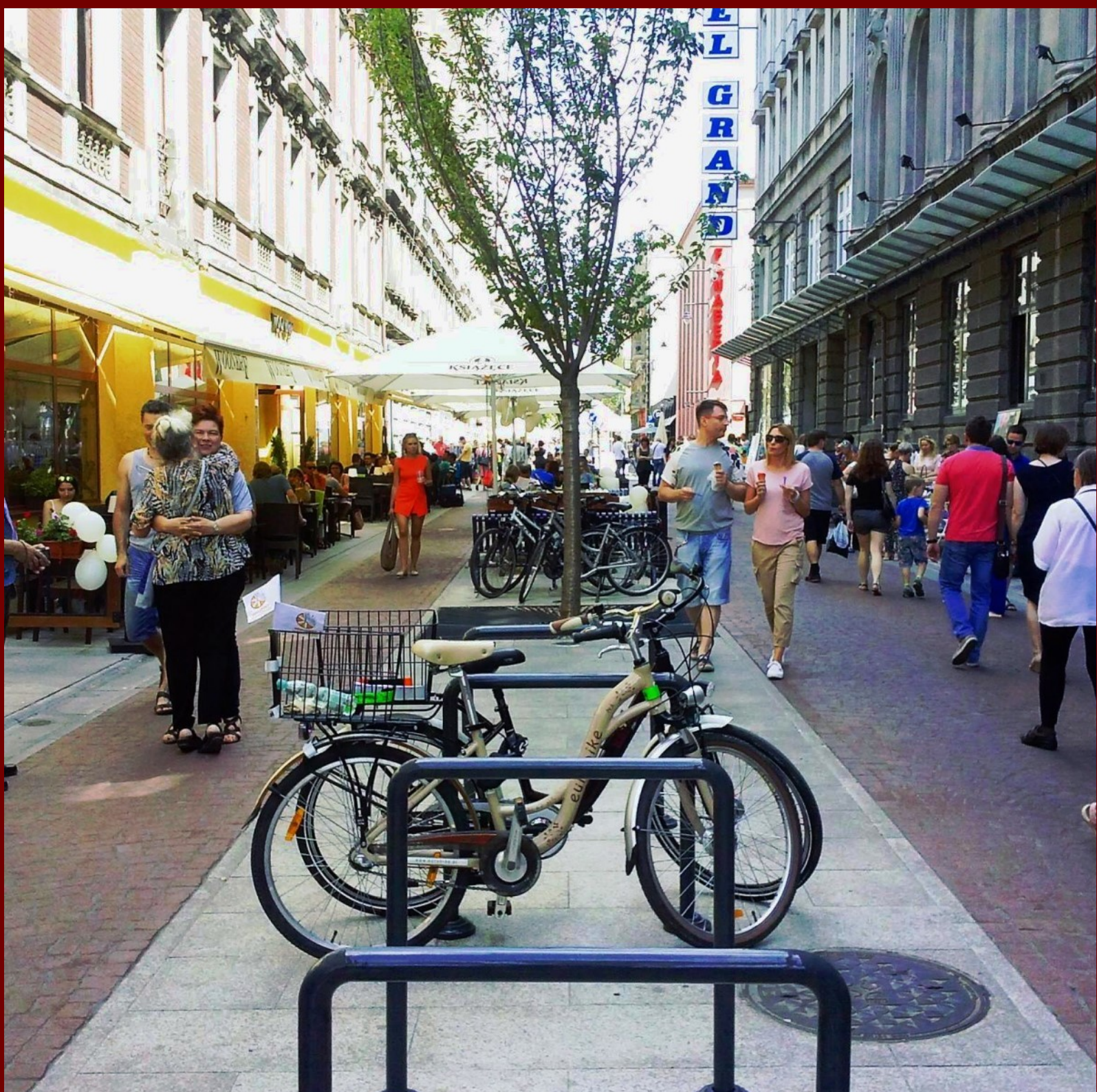

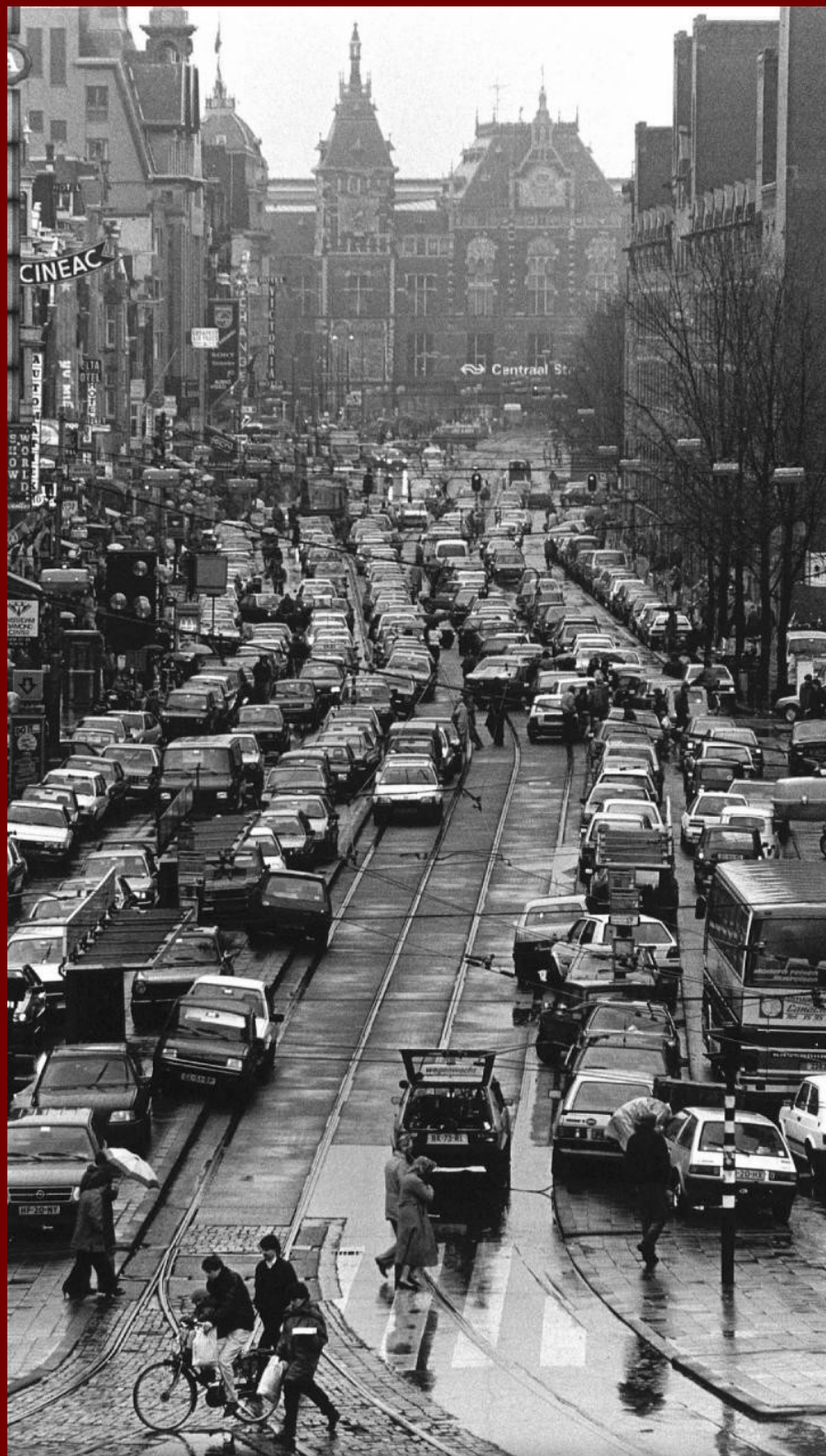
© 2014 Google

© 2014 Google

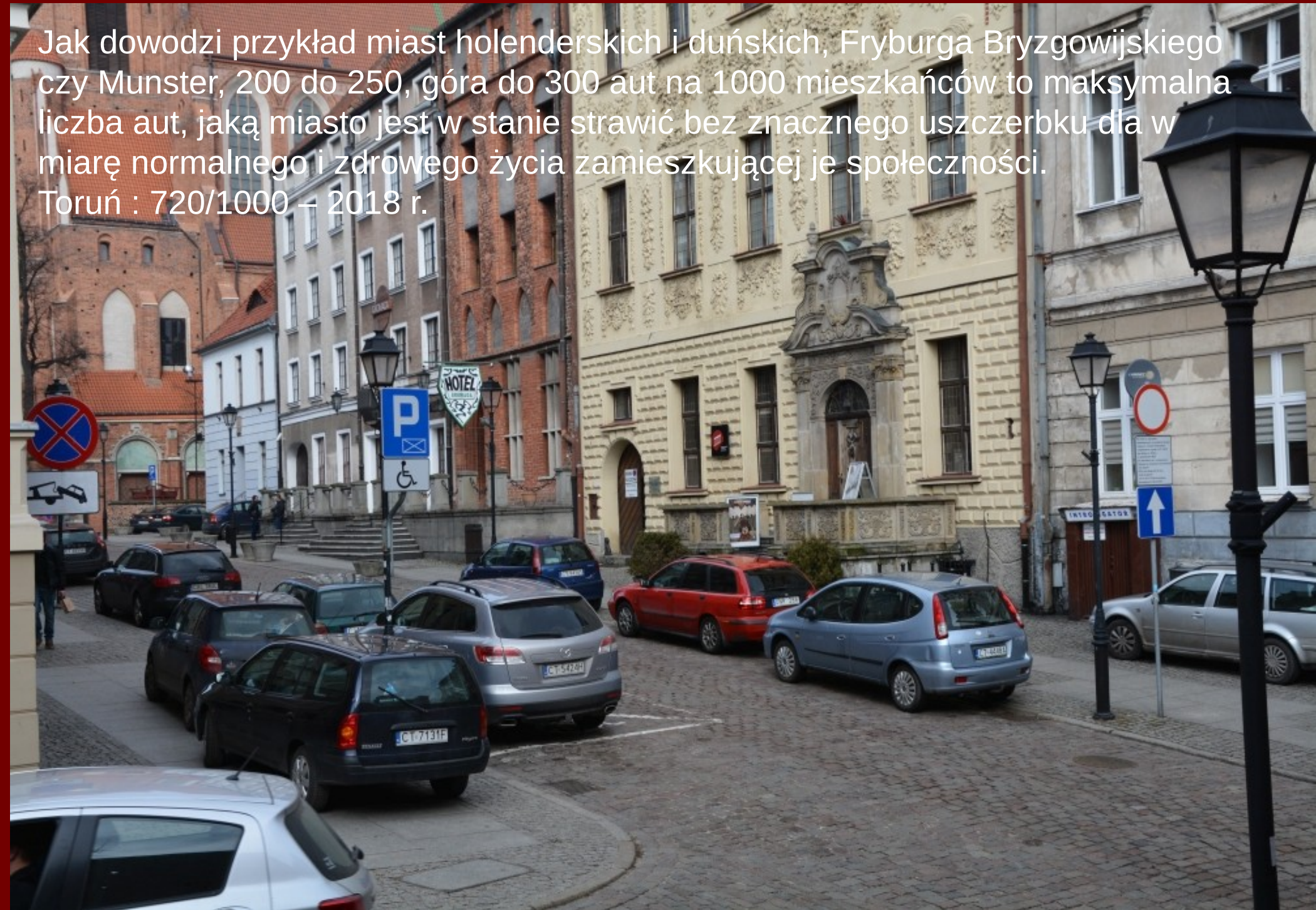

Jak dowodzi przykład miast holenderskich i duńskich, Fryburga Bryzgowijskiego czy Munster, 200 do 250, góra do 300 aut na 1000 mieszkańców to maksymalna liczba aut, jaką miasto jest w stanie strawić bez znacznego uszczerbku dla w miarę normalnego i zdrowego życia zamieszkującej je społeczności.
Toruń : 720/1000 – 2018 r.

Największe miasta w Polsce

1. poł. XVII w. | 30-06-2020

Gdańsk 64-77 | 471,5

Wrocław 40 | 643,8

Lwów 30 | 724,3 (2019 r.)

Warszawa 18-20 | 1793,6

Poznań 18-20 | 533,8

Kraków 18-20 | 780,9

Toruń 18-20 | 201,1

Wilno 18-20 | 545,2 (2017 r.)

Elbląg 15 | 119,1

Szczecin 12 | 400,9

Lublin 11 | 339,5

Bydgoszcz 5 | 346,7

Największe miasta w Polsce

31-12-1989 | 30-06-2020

- Warszawa 1655,1 | 1861,6 (+12,5%)
- Kraków 748,4 | 806,2 (+7,7%)
- Łódź 851,7 | 652,0 (-23,4%)
- Wrocław 642,3 | 673,7 (+4,9%)
- Poznań 588,7 | 538,4 (-8,5%)
- Gdańsk 464,6 | 487,4 (+4,9%)
- Szczecin 412,1 | 389,1 (-5,6%)
- Bydgoszcz 380,4 | 326,4 (-14,2%)
- Lublin 349,6 | 329,6 (-5,7%)
- Białystok 268,1 | 291,7 (+8,8%)
- Katowice 367,0 | 279,2 (-23,9%)
- Gdynia 250,9 | 241,2 (-3,9%)
- Częstochowa 257,7 | 206,0 (-20,1%)
- Radom 226,3 | 196,0 (-13,4%)
- Toruń 200,8 | 194,8 (-3%)
- Sosnowiec 259,2 | 187,15 (-27,8%)
- Rzeszów 150,7 | 197,3 (+30,9%)
- Kielce 212,9 | 182,3 (-14,4%)
- Gliwice 222,1 | 169,9 (-23,5%)

Maria Bogucka:

Miasto i mieszczanin w społeczeństwie
Polski nowożytnej (XVI-XVIII w.), 2009

Liliana Krantz-Domasłowska:

Miasta podwójne w państwie krzyżackim. Przykład
Torunia, 2013